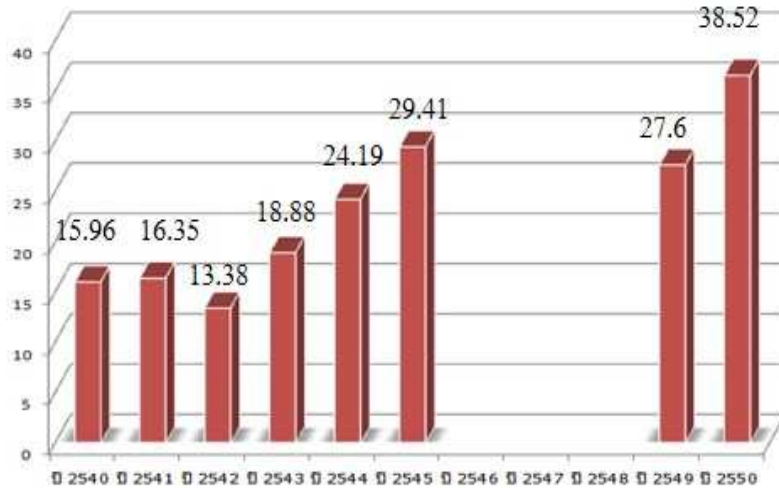

เมษายน 2554

ผลกระทบสารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อสุขภาพคนไทย

การประเมินสัดส่วน (%) ของเกษตรกรที่มีความเสี่ยงและไม่ปลอดภัยจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจากเกษตรกรทั่วประเทศ

ปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นเนื่องจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นปัญหาใหญ่และรุนแรงมากของสังคมไทย ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสังคมไทยยังขาดความตระหนักร่วมกันอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะผลกระทบต่อเกษตรกรและประชาชนทั่วไป ดังข้อมูลเมื่อปี 2540 ของสำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข พบว่า มีเกษตรกรที่ผลการตรวจเลือดอยู่ในเกณฑ์ไม่ปลอดภัยและเสี่ยงต่อการเกิดพิษ อันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเป็นจำนวนถึง 16.35% หรือ 89,926 คน จากจำนวนเกษตรกรที่ตรวจเลือด 563,353 คน และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยในปี 2550 ผลการสุ่มตรวจพบว่า มีเกษตรกรถึง 39% ที่มีความเสี่ยงทางสุขภาพดังกล่าว¹

ทั้งนี้สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุขระบุว่าสารเคมีฆ่าแมลงกลุ่มออร์กาโน

ฟอสเฟตและคาร์บาเมตนั้นอยู่ในอันดับที่ 3 และสารเคมีปราบวัชพืชในอันดับ 5 ของสาเหตุการป่วยหรือบาดเจ็บจากการประกอบอาชีพจาก 152 สาเหตุทั้งหมด²

ปัญหาสุขภาพและความเสี่ยงจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ปัญหาด้านสุขภาพสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือผลกระทบที่เป็นพิษเฉียบพลัน ซึ่งผู้ป่วยจะมีอาการในทันทีหลังจากสัมผัสสารเคมี เช่น คลื่นไส้ อาเจียน ปวดหัว ปวดกล้ามเนื้อ ท้องร่วง หายใจติดขัด ตาพร่า เป็นต้น และผลกระทบที่เป็นพิษเรื้อรัง ซึ่งเกิดจากพิษสะสมที่ก่อให้เกิดโรคหรือปัญหาอื่นๆ เช่น มะเร็ง เบาหวาน อัมพฤกษ์ อัมพาต โรคผิวหนังต่างๆ การเป็นหมัน การพิการของทารกแรกเกิด หรือการเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดของระบบข้อมูล ทำให้ตัวเลขสถิติของจำนวน

¹ สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข (ไม่มีข้อมูลจากปี 2546 – 2548) ซึ่งในปี 2550 ได้สุ่มตรวจเกษตรกร 89,376 ราย

² สถิติโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมประจำปี 2551, สำนักโรคจากการประกอบอาชีพ กระทรวงสาธารณสุข

ผู้ป่วยที่ได้รับสารพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช(ไม่นับกรณีทำร้ายตนเอง) ในปี 2553 มีเพียง 2,015 คน³ ในขณะที่รายงานจากฐานข้อมูลผู้ป่วยจากระบบประกันสุขภาพ พบว่ามีผู้ป่วยจากพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีจำนวนสูงกว่าถึง 4 เท่าตัว กล่าวคือสูงถึง 8,546 คนต่อปี⁴ อย่างไรก็ตาม สถิติเหล่านี้เป็นเพียงการรายงานอุบัติการณ์ของผู้ป่วยจากพิษเฉียบพลันซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการใช้สารเคมี แต่ยังไม่รวมผู้ป่วยที่อาจไม่ได้เข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลหรือผู้ป่วยจากพิษสะสมเรื้อรัง ซึ่งมีการคาดการณ์ว่า จำนวนผู้ป่วยแท้จริงแล้วอาจสูงถึง 200,000 – 400,000 คนต่อปี⁵

สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้าง: วิกฤตในระบบอาหารไทย

ปัญหาและพิษภัยจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรเท่านั้น แต่รวมถึงผู้บริโภคด้วย เนื่องจากการบริโภคผักและผลผลิตที่มีสารเคมีตกค้าง ดังรายงานการตรวจเลือดในเกษตรกรและผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรและแม่บ้านมีสารเคมีตกค้างในระดับไม่ปลอดภัยและเสี่ยงรวม 75% ส่วนในกลุ่มผู้บริโภคที่รวมถึงนักเรียน บุคลากรในมหาวิทยาลัย ข้าราชการ นั้นมีสูงถึง 89.22%⁶ ซึ่งสาเหตุหลักของความแตกต่างนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรมีตัวเลือกในการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยมากกว่าผู้บริโภคทั่วไป

รายงานดังกล่าวมีนัยสำคัญต่อปัญหาสุขภาพของคนไทยทั่วประเทศที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงการบริโภคอาหารที่มีสารเคมีตกค้างได้ ผลการสำรวจการตกค้างของ

สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในผักผลไม้ยังชี้ถึงวิกฤตความปลอดภัยด้านอาหารอย่างชัดเจน ระหว่างปี 2543-2546 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ร่วมกับกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์⁷ ได้ทำการสำรวจผักสดในกรุงเทพและปริมณฑล 359 ตัวอย่าง⁸ และพบว่าอัตราการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างในผักที่มีเครื่องหมายปลอดภัยและผักที่ไม่มีเครื่องหมายคือ 51.8% และ 63.7% ตามลำดับ ซึ่งสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่พบล้วนมีความอันตรายร้ายแรงมาก⁹ ส่วนผักในห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ตที่มีการบรรจุหีบห่ออย่างมิดชิดก็มีสัดส่วนสารเคมีตกค้างที่เกินค่ามาตรฐานความปลอดภัยเช่นกัน¹⁰

สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มความเสี่ยงต่อโรคร้าย

ตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา โรคมะเร็งกลายเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการเสียชีวิตมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ¹¹ แขนงหน้าเอตส์ โรคหัวใจ และอุบัติเหตุบนท้องถนน และการประมาณจำนวนผู้เสียชีวิตอยู่ที่ 55,000 คนต่อปี¹² สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ตกค้างอยู่ในอาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ก่อให้เกิดโรคมะเร็งและปัญหาทางสุขภาพต่างๆซึ่งนำไปสู่การเสียชีวิตได้ งานวิจัยของแคนาดาในปี 2547 พบว่า¹³ สารเคมีกำจัดแมลงกลุ่มคาร์บาเมท และ สารเคมีกำจัดวัชพืชในกลุ่มฟีนอกซี (carbamate and phenoxy herbicide) เช่น คาร์โบฟูราน เมโทมิล คาบาริล

³ กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข

www.boe.moph.go.th/boedb/surdata/disease.php?content=situation&ds=47

⁴ รายงานจากปี 2550 มีจำนวนผู้ป่วยมากกว่าสถิติของสำนักระบาดวิทยาในปีเดียวกันถึง 6 เท่า (1,452 ราย)

⁵ แผนงานวิจัยและพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและระบบการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2548

⁶ จากกลุ่มเกษตรกรและแม่บ้าน 924 คน และผู้บริโภคทั่วไป 1,412 คน, แผนงานพิษอาหารเชียงใหม่ปลอดภัย, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ 2551

⁷ การสำรวจปริมาณสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชตกค้างในผัก พ.ศ. 2543-2546, วารสารกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์, เม.ย.-มิ.ย. 2549

⁸ โดย 166 ตัวอย่างมีเครื่องหมายผักปลอดภัยสารพิษ

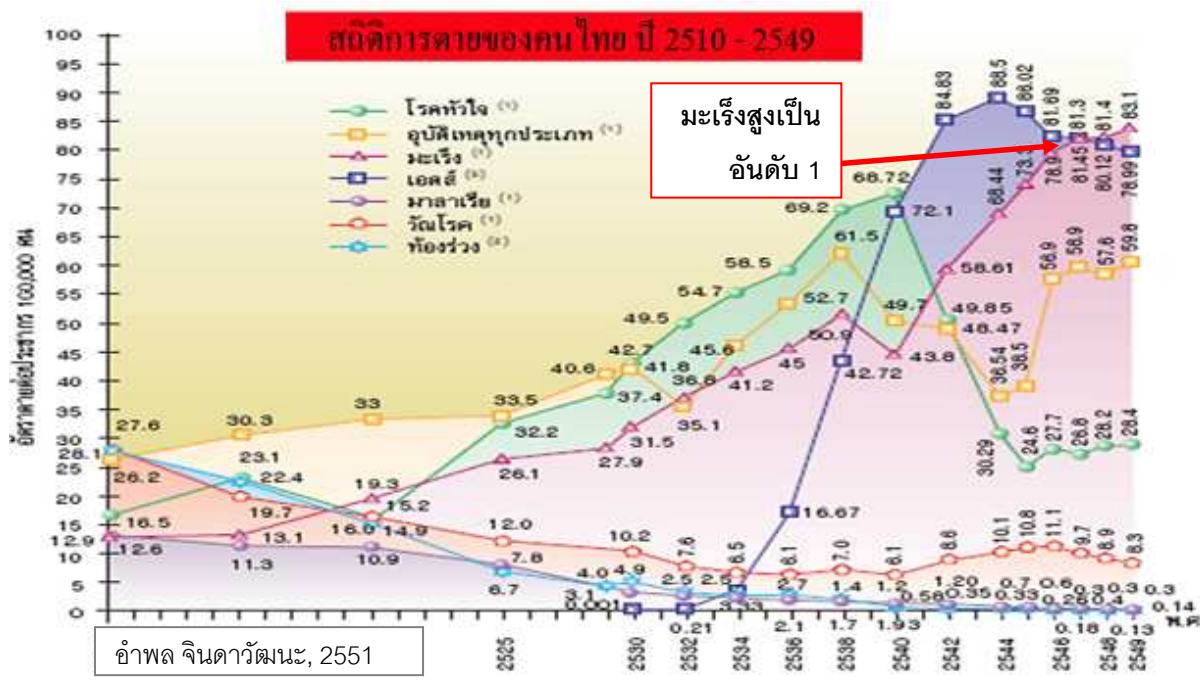
⁹ สารที่พบมากที่สุดคือ ไซเพอเมตริน, เอ็นโดซัลแฟน (เลิกใช้ ยกเว้นชนิดแคปซูล), เมธาไมโดฟอส (เลิกใช้), เมโทมิล

¹⁰ ความไม่ปลอดภัยด้านอาหารของผู้บริโภค จ.เชียงใหม่, สถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน, พ.ศ. 2553

¹¹ อ่าพล จินดาวัฒน์ “พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติกับอปท.” ในการประชุมสัมมนาสายสัมพันธ์สาธารณสุขท้องถิ่น, 2551 โดยสังเคราะห์จาก มรณะบัตร, สำนักระบาด (ท้องร่วง), คาดประมาณ (เอตส์)

¹² Thailand Health Profile 2005-2007, edt. Suwit Wibulpolprasert

¹³ Pesticide Systemic Literature Review, The Ontario College of Family Physicians, 2004

สามารถก่อให้เกิดมะเร็งปอด สารเคมีกลุ่ม **ออร์กาโรฟอสเฟต (organophosphates)** เช่น คลอไพริฟอส ดิอาไซนอน ไดคลอวอส สามารถก่อมะเร็งสมองและมะเร็งเม็ดเลือด

ส่วนสารเคมีเกษตรที่นับว่ามีพิษเฉียบพลันน้อยกว่ายังก่อให้เกิดโรคร้ายหลายประการเช่น สารเคมีกลุ่มไพริทริน (pyrethrin) สามารถก่อให้เกิดความผิดปกติทางจิตประสาท โครโมโซมผิดปกติ และทำให้เด็กทารกในครรภ์เติบโตช้าได้แม้ว่ากระทรวงเกษตรของสหรัฐอเมริกาได้ระบุว่าสารเคมีกลุ่มนี้อาจปลอดภัยต่อมนุษย์ที่สุดในจำพวกสารเคมีกำจัดแมลง¹⁴ สารเคมีไกลโฟเซต (glyphosate) และสารในกลุ่มกลูฟอสิเนต (glufosinate) สามารถทำให้เกิดความพิการแต่กำเนิดหรือการแท้งได้ และสารเคมีในกลุ่มฟีนอกซิล (phenoxy) เช่น 2,4-D นั้นสามารถก่อให้เกิดมะเร็งต่อมไทรอยด์ นอกจากนี้ยังมีรายงานการวิจัยว่าสารเคมีกำจัดศัตรูสะสมอาจเกี่ยวข้องกับ

กับการเกิดโรคเบาหวานชนิดที่ 2¹⁵ และโรคพาร์คินสันอีกเช่นกัน¹⁶

การแก้ปัญหาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชควรเป็นวาระสำคัญของประเทศ โดยต้องร่วมกันขับเคลื่อนให้มีการออกนโยบายกฎหมาย และมาตรการที่จะทำให้ระบบเกษตรและอาหารของประเทศคำนึงถึงสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และสามารถเข้าถึงอาหารได้อย่างพอเพียงและปลอดภัย เพราะนี่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนพึงได้รับ

¹⁴ <http://en.wikipedia.org/wiki/Pyrethrin>

¹⁵ <http://www.ens-newswire.com/ens/jan2008/2008-01-25-04.html>

¹⁶ <http://www.barchester.com/Healthcare-News/Pesticide-exposure-%27increases-Parkinson%27s-risk%27/376/4139>